51840

Supplemento a L'ESPERANTO

LA PATRJE LADINE

Riviste pa-l Friūl, Ĉarñe, Dolomitis da l' Adiʃ, e Ĉantón Griʃón

Ladina Patrujo, revuo por Friul-, Karn-, Dolomit-, Grizon-lando

Abonaménta a 4 numars 4 franks — Èstero 5 franks — Abono por 4 N-oj, eksterlande 5 Fr.
Direcjón: BOLOÑE (Bologna - Itallando), Via de' Gombruti 5.

An I . - N. 1 *Maj 1921*

Il poete furlán Pjeri Zorút
ke al riduce e al si konplāʃ kun kej ke mandin subit l'abonaménta o ke si faʃin sostenitōrs e propagandisê de Riviste.

La Riviste no si vend a numars separāc.

Kes personis ke farán 4 abonāc e ricevarán gratis e franko il **Strolig Furlán di Zorút pal 1921.**

Kuj ke al fará 15 abonāc al ricevará anĉe il prin faŝikul de Múʃike furlane *e kuj ke fará 25 abonāc al ricevará anĉe il sekónd faŝikul.*

Figurarán t-e liste daj Sostenitōrs *de Riviste kej ke mandarán almanko 10 franks. Kej ke no intindin abona-si e mandá subit i bēc, e son preāc di skancelá il lōr non da la buste e di rikonseñá la riviste al pustin.*

BIBLIOTECA COMUNALE DI UDINE

Artíkui pronc par kej altris numars.

Il programe feroviari e tranviari dal Friūl, kun ĉarte. - Il ĉensiment, 1921 e i Ladins. - Pŭedj-al il furlàn deventà la lenge uficjàl de Ladinje? - La skŭele furlane. - Notifikacjóns de armade aŭstriake in furlàn. - Storie, lenge, leterature, art daj Ladins des Dolomitis. - Vite, óparis, e ritrát di Padre Denèl Kóncine, di K. Schneller, Viĝi Gortàn, Zef de la Tōr, Gerardo Freski e di tanĉ altris. - Ilustracjón des ĉartis di Askul.- Su la lenge romanĉe (Planta). - Saĝos in dialét di Peſáriis e di Kordenóns. - Liendis de kontese Perkude ku la traducjón in Esp. - In Friūl di K. Goldoni - Slās e Todésks e lis nacjonalitāc kunfinànc kul Friūl. - Peticjóns de Lege Romanĉe. - Poeſiis di Marmul, Andrjàn, Fabiunculus ecet. e traducjóns in taljàn. - Il Ĉant de ĉanpane di Ŝiler, trad. in Esp. e in Furlàn. ec. ec.

Par podé mantiñi lis promesis e dà in oñi numar bjelis ilustracjóns, no okōr altri ke l'apoĝo morāl e materjāl daj konpatrjóc.

EL TRASKURÀT

Smiĉaj-lu ben kel hom kun ke gabane
kun kej bragóns a forme di ĉanpane
kun kej ĉavei ke skŭindin la kodope
kun kel kolét pleāt di re di kope!

Kun kel ĉapjèl ku l'ale ſgunbulade
kun ke ĉameſe sinpri spetorade!...
A l'è rivāt a hore di sej vjeli
ma 'o krōt ke no-l koñoši anĉemò spjell!

E si no l'è un pitòk! Oñ'un lu sa
Ñi-d-ún lu dīſ k'al ten skŭindūt il... mŭart
e se nisùn l'è in grād di preĉiſà

la some, forsi forsi l'induvine
kel ke la faſ bondante - jo soj ĉjart!..
E pūr l'è sinpri lād kusi a la bŭine!

IL TESÀŬR DE LENGE FURLANE, 3 faŝíkui in aŭtografie di 500 páĝinis, kun múſike, 22 franks. — MÙSIKE FURLANE, prin faŝikul 5 franks; sekónd, in stampe, stes preſi. Fa l'ordinacjón a LA Patrje Ladine, Gombruti 5, Bologna

Duĉ ju aĉènc tònikos e dovaresin sej akutos,

LA PATRJE LADINE

An. I. - N. 1 *Maj 1921*

Abonaménta a 4 numars 4 franks — Èstero 5 franks — Abono por 4 N-oj, eksterlande 5 Fr.
Aministracjón: BOLOÑE (Bologna - Itallando), Via de' Gombruti 5.

PRESENTACJÒN.

Il programe di kest perjodik l'é senplic e ben definīt: Al si konpendje in kesĉ ponc:

Difindi la lenge furlane e lis lengis sūrs feveladis da l'Adriatik al S. Gotárd atravjárs Friūl, Ĉarñe, Kumjeli, part dal Ĉadovri, Anpecán, Livināl-lung e Vals di Faŝe, Badie, Gardene, Non, Soreli, Mustéjr, Enĝadine e Soreselve;

Sustiñí l'inseñamènt de mari-lenge t-e skūele e t-e gleʃje e l'uʃo t-aj uficis publiks, t-es aministracjóns e t-al komercjo lokāl, anĉe par skrit, e no nome verbalmentri kome kumó;

Promovi une kulture leterarje komune a dut il popul Ladín e pusibilmentri adotá un lengác leterari komùn a duĉ i paīʃ ladíns, al kūal e sarà splanade la strade ku l'introducjón di une stese ortografie par duĉ i djaléc;

Konservá tradicjóns e kostúms lokāi e fa in mūd ke lis ñovis lec e konpletin lis antigis uʃancis tradicjonāls daj nestris vons e no ke lis rebaltin di conte fūr sence tiñí nisún kont de indule dal popul e des kondicjóns daj lūks;

Instaūrá l'edukacjón des ñovis ĝeneracjóns su di un fondaménta rigoroʃamentri morāl indipendént da konfesjóns reliĝojis, rikoñoŝínd, ke ben s'intind, il gran servici ke la reliĝón e ha fat e a fará par mantiñí e ʃvilupá il sentiménta de Patrje Ladine;

Prepará la kuŝjence nacjonāl ladine e disponi lis facendis in mūd ke no si verifikin pluj invaʃjóns armadis ke pūartin lu stermini des nestris tjaris e des nestris ĉaʃis. Rikūarda-si ke la fūarce des armis no ha maj inpedīt l'invaʃjón dal nestri paīʃ, kūindi no podín sperá altri ke t-e fūarce di inpeños internacjonāi honestamentri mantiñūc.

Keste Riviste e intind di sej il pluj pusibil varjade. Kest prin numar e l'elenko daj artikui za pronc ke veñarán fūr t-aj sucesīvs (sence kontà duĉ kej ke nus furnirán i kolaboratōrs volontaris), e dan une idee, sebén ʃmamide, di ce ke intindarés di sej kūanke ju abonāc, daj kūaj eskluʃivamentri e dipénd, saràn in numar suficjént da sigurá-j la eʃistence e lu ʃvilúp in-t-e direcjón ke suĝerirán kej ke ūelin preparà il terén a l'afermacjón de nestre stirpe,

In une peraŭle dut ce ke al raŭarde il picul mond ladín, purké tratāt serjamentri, kun konpetence e in poĉis ma ben jñakadis peraŭlis, al ćatarà pŭest in kestis páĝinis ke ŭelin adunĉe sej l'eko sincīr de part lavoratrice, honesté e ĝenŭine de nestre antigísime stirpe.

Par konsegŭence keste Riviste no intínd afát di tratá nome kŭestjóns lingŭístikis né di fà pure leterature ladine. E son dejideradis vidudis (mjōr anĉimó i klišés) daj monuménc plŭj rimarkèvui di kŭalunkŭe paīs de Ladinje e ritrác di benemeric de nestre kulture, parcé ke prime di dut bijuñe ke inparin a koñoŝi e aprecá la nestre Patrje e kej ke la han honorade, zaké finore, par nestre pluj gran vergonze, o sin pjēs ke stranīrs fra di noaltris medéms.

Paj spetàkui inponénc de nature ufjárc daj ĝigánc alpíns kuvjárc da nēvs e glaĉ eternos ke lujin al soreli, pa-l klime favorevul tant d'istāt ke di unvjār, paj kostúms patriarkāi e pa-l karatar sincīr de int, lis kontradis ladinis e kostitŭiŝin un paīj privileĝād propri t-al mjec de l'Eŭrope, anci il vēr parko internacjonāl di keste part di mond. Al sta in no a fa in mūd ke kest specje di Eden al sej koñoŝūd da un pluj grand numar di personis, e ke kulí i furistīrs e veñin da dut il mond a polsá, a rinvigurí lis fŭarcis, a sintí insjeme al mungulaménť daj turinc salvadis, l'eko anĉemò vīv de favele di Rome, a koñoŝi ed amirú il popul pluj morāl, pluj savi, pluj laboriōj, pluj honést e pluj pujitīf, ke no-l si laŝe incingarà da lis ĉákaris daj carlatáns.

O ritiñín finalmentri ke rivolzi la ativitāt inteletŭāl specjalmentri daj Ladíns orientāi o Furláns, dulá ke il sentiménť nacjonāl a l'é enbrionāl par non dī skancelāt (e al sarés di deventà ros fin t-e ponte daj dēc a fa il konfrónt kuj Ladíns dal Tirōl meridjonāl e kuj Grijòns), e dâ-si lis mans atōr par rindi evidént e robúst kest sentiménť latént, si pô di kuvjárť da une skuŝe di indiferentijmo o di oportunijmo, al zovi in kesĉ moménc di turbolencis civīls, di aĝitacjón t-aj spirc, par disĉoli la nestre int bŭine e sincere da lis lotis fratricidis inpiadis e jvilupadis sot i'influence di propagande partiĝane, e ance par meti lis mans devánť fin di kumó, onde tiñí lontanis ñovis kalamitāc a la nestre pícule Patrje.

E jé amitude t-e Riviste kŭalunkŭe varjetāt ladine e anĉe veneto-ladine e ke ben s'intínť il lengác internacjonāl Esperanto, ke al skuñará sej la lenge sekonde per oñi Ladín. Par il furlán ujín la ortografie esperantiste. I mutīvs di keste deĉijjòn son stac spjegāc t-e prefacjón dal *Strolig furlán* di Zorút adatāt pal 1921, (ke oñi nestri letōr al skuñe lej), e kumó no intindín ripéti-ju. No l'okór nanĉe di dī-lu, la ortografie adotade e jé suŝetibil di duĉ i mejoraménc ke suĝerirán personis konpetentis, a kondicjón ke no vejn prevencjón ingŭaribil kŭintri l'Esperanto e lis létaris adotadis da keste lenge meraveoje,

Par il lengác ladín des Dolomitis keste ortografie e jè asolutamentri di konseà tant pluj ke in oñi publikacjón in kej vernàkui e ha subīt varjacjóns e ancemó no jé fisade. Par l'Enĝadinēʃ e il Soreselván, la facende e jé pluj dificil, par il mutif ke lá vie la lenge materne si inseñe da sékui t-e skŭele e si dópri-le t-e gleʃie, t-e stanpe perjódike e t-aj uficis: il ganbjaménť inprovīʃ de grafie al rindarés inutilizàbii une vore di libris e al danezarés il komercjo librari e la kulture stese: lis kŭals dificoltác no eʃístín afát pa-l Friūl.

Il nestri programe adunĉe si kompendje t-al moto ke l'é skrit su la nestre bandere e skolpīt t-aj nestris kūrs:

Ladins o sin — Ladins o restarin!

Kej ke aprovin kestis idéjs, almanko t-es linjis ĝenerāls, son invitāc a sustiñí la riviste sej ku la kolaboracjón artístike, ŝjentífike, stórike, leterarje, ke kul.... pevar. Kuj ke al pô dâ e ke i prem la sorte dal lengác ladín e kŭindi de Patrje, ke al dej e ke al judi sence sta a cinkŭantá e sence pjardi timp. Se si intardín anĉimó a meti un ripār, a taka-si e a tiñi-si strenc kun dute la fŭarce de disperacjón, la kurínt nus menará jú a tombolòns, e al sarà dut pjardūt par simpri. Puars maj no!

PROGRAMO DE LA REVUO

kaj enhavo de la ĉefaj artikoloj de la provnumero.

Ĝi celas la defendon de la ladina lingvo kaj la iompostioman alprenon de unu el ĝiaj dialektoj kiel literaturan kaj nacian lingvon. Oni esperas, ke tiu celo estu akcelita de la enkonduko de sama ortografio, la esperanta, en la diversajn idiomojn, kaj ke tio ĉi helpos por ilin grade alproksimiĝi.

En la dua artikolo oni instigas Friulanojn kaj Ladinojn de Adiĝvalo elekti kiel deputatojn al itala parlamento nur kandidatojn, kiuj firme promesas nepre defendi la enkondukon de la gepatra idiomo en la lernejojn kaj oficejojn kaj estas pretaj pledi, se bezone, por la rajtoj de ĉiuj etnikaj kaj lingvaj malplimultoj de la ŝtato.

La geografiaj kartoj montras la lingvistikajn insulojn en kiuj dividiĝas la reto-romana teritorio, nome la insulon plej okcidentan de l' Grizona Kantono, la centran de Valoj Non, de l' Suno kaj de l' Dolomitaj Alpoj, kaj la orientan, kiu konsistas el Friullando.

La galerio de la famuloj, kiuj esploris science la ladinan patrujon estas inaŭguraciita per portreto kaj informo pri scienca kariero de Profesoro Theodoro Gartner, kiu estas la plej profunda vivanta esploranto de la ladinaj idiomoj. Pri multaj aliaj famaj personoj, venonte detale ni traktos.

Prof. Cossar donas kelkajn ne eldonitajn duversaĵojn de 1737 en Gorica idiomo. La artikolo de Dalla Doledes esploras la Ladinojn de la Dolomitoj pri etnografia, lingva, historia, politika kaj nacia vidpunktoj. Sekvas poeziaĵoj en dialektoj de Enĝadinio kaj de valo Non krom en Friula idiomo; artikolo pri la mobilizado de la laboro, recenzoj kaj listo de artikoloj jam pretaj por la venontaj numeroj.

La bildo sur paĝo 9 estas epizodo de la historio de Akvileja Patriarkolando. Estas malfermita konkurso inter la abonantoj por klarigi kaj kritiki historie kaj arte tiun scenon.

o o o o o

LIS ELECJÒNS PULÌTIKIS, DAL 15 MAJ E IL DOVÉ DAJ LADÌNS

I Ladíns d'Italje e son klamāc a eléj i lór rapreſentánc al Parlamènt. In keste okaĵjón, ke normalmenti si preſente oñi cink ajñs, il citadín l'ha mūd di eſercitá legalmenti il so pluj inportánt dirit civíl e di konpí il so pluj sakrosànt dové val-a-dí di meti il so griñelút su kel platél de belance ke i pararà miōr parcé ke si ſbasi plujtóst di un bande ke di ke altre e a detérmini l'indiríc dal guvjār. No jé une facende di ĉapa-si sot ĝanbe. Rimūàrs il pluj atróc al persegūitará kuj ke al vendarà par pōk o par trop la so kuŝjence, maludicjón a kuj ke al tentará di konpra-le o di korónpi-le.

Se lis ĉosis e lesin kome Dio komande, i Ladíns e dovaresin formá beſoi un koleĝo plurinomināl opūr tanĉ koleĝos uninomināi nome di Ladíns. La storje daj ultins ajñs nus inseñe ke no jé lade sinpri kusí, e kūindi o pensin ke no kontinūará trop a lung a lâ in keste mañere. I Ladíns si ĉatin unīs mo kun todésks, mo kun Slās, mó kun Vénetos, Trentíns, Belunēſ.

Il dové kapitāl di kest moménť l'é di mandá al parlamènt rapreſentánc di sentimènc ladíns, ke vedin di ſmire l'aviñí spirituāl e materjāl de nestre picule Patrje e ke metin dute l'enerĝie, ke faſin l'inpusibil par ſlarĝá kej kūarde ke nus strenz atór dal kūel e ke sĉafojará la nestre stirpe, fará tajé il nestri lengác, skancelará tradicjóns, dispjardará memorjis, falsifikará storie, ſdrumará monuménc, ſledroſará kuŝjencis.

Nel mentre si sta per konpí kesĉ sakrileĝos, in un franĝént kusí deciſīv pe nestre stirpe, ke ha reſistūt kun fermece e par tanĉ sékui a lis vjolencis daj barbars invaſórs, no jé kuistjòn di liberai o popolārs, di konservatòrs o komunísĉ, di republikáns o di klerikai: ma je semplicementri kūistjón di furláns (o ladíns ke l'e dut un), e di kej ke no son taj, val-a-dí di kej ke kontribūiŝin oñi dí a dâ une tiradine a del famóſ lac.

Keste e jé o e dovarés sej la baſe de lote eletorāl taj paīſ ladíns. Lis altris kūistjóns, in konfrónt, e son kañeris ke kūalunkūe bon patriote, ke al si

ispiri a la retitudin, al spirit puſitīv, e pratik a l'honestāt de nestre stirpe, al savará risolvi t-e mañere pluj juste, pluj konvenjènt e pluj drete.

No l'é pusibil infati imaĝiná ke un vēr Ladín no l'ópari in oñi cirkostance pa-l ben suprém de Patrje, e naturalmentri di duĝ i sjej ĉitadíns.

Kulto e rispjet de lenge, des uſancis, des memorjis al devi formá il programe daj deputāc ladíns, programe ke ſvíluparán in segūit ta-j sjej detalĝos, magari d'akordo kun altris minorancis étnikis.

Prime di dá il ūestri vōt pritindéjt adunĉe ke i kandidāc si pronuncin klaramentri su kest pont, e no stajt asolutamentri dâ il ūestri sufraĝo a kuj ke no-l deklare ke al metará dutis luj sōs fūarcis per evitá ke no diventín tanĉ bastárc, e ke rineín la mari-lenge. Nome kūanke si sarē, sigurāc ke kest l'é il pont kapitál dal programe daj kandidāc al sará indiferént votá une liste o ke altre. Parimentri koncedēt i votos di preference nome aj vērs Ladíns.

Kej ke han ulūd e han kapīt par ajar la nestre indec.

o o o o o

LAVŌR

E ce un tal ti mostra 'l stema
da so veĉa nobiltât,
mostra 'l kâl tu, l'é l'enblema
da pluj util socjetât.
Kuj ke manĝa, ke 'l lavori
l'é un principi just e san:
kuj ke ha ĉâf, kul ĉâf, kej altris
ke lavorin ku la man.

Il biſújn aūmente e da oñi bande e si sint a ſberlà ajūt.

Kest al domande materjis primis, kel mjec di traspūart, un al á biſuñe di kūartīr, un altri di vistic e duĝ domandin pan.

E par podé suplí al necesari si é inpeñade une ĉace, ke fas stomit, al mamón ke dut al pô' prokurá.

E kej ke si han azardāt di oré erizi su li rūinis di un ĉatīv ordin sociāl un altri mjor, restin debitōrs de prove de pusibilitāt, parcé ke l'é stāt za sinpri pluj facil di ajcá li masis a la uére distrutive di valōrs insostitūíbii ke di puarta-lis a la producjón di kej valōrs; e parcé ke pe producjón di valōrs bisuñe asáj pluj timp e fadic ke no pa la so distrucjón.

Duĝ son konvinc ke ajūt l'é necesari e trōs saresin anĉe pronc a judá. Peró l'ajūt par miljóns anci par dozenis di miljóns di int há biſuñe di une direcjòn ke koñoši i skopos se ūl riéši a profit e zová par tinp.

Ma gūaj! se kuj ke al ha la direcjón no' l poséd anĉe la fūarce di riſisti a li domandis partikolárs di miłjoramént e no-l ĉate altri rimjedi di kel di aūmentá la ĉarte monede pejoránd la valute.

Pejoramént de valute peró tira daūr di sé un rinĉār de vite e in ste manjere e no si pô saltá fūr da l' cirkul.

Va ben ke duĝ i homs di judici sedin d'akordo ke no son i bēc ke pūedin suplí al biſújn ma solamentri la robe e ke solamentri l'aūmént di keste e non di kej pūedi puartá l'ajūt necesari. Ma la robe no si aūmente sence lavōr. E par kest si sint anĉe sinpri pluj a domandá ke si lavori.

Ma no olín inĝana-si!

In un ordin socjāl ke 'l si ere ſvilupāt in sékui, nel kūal li fūarcis si

Teritori Ladin ocidentāl (da l'Askul)

Val dal Reno (dialét sursilván) *e val da l'In (od Enĝadine)*

Il trateĝo vertikāl l'indike paĵʃ a lengàc todésk.

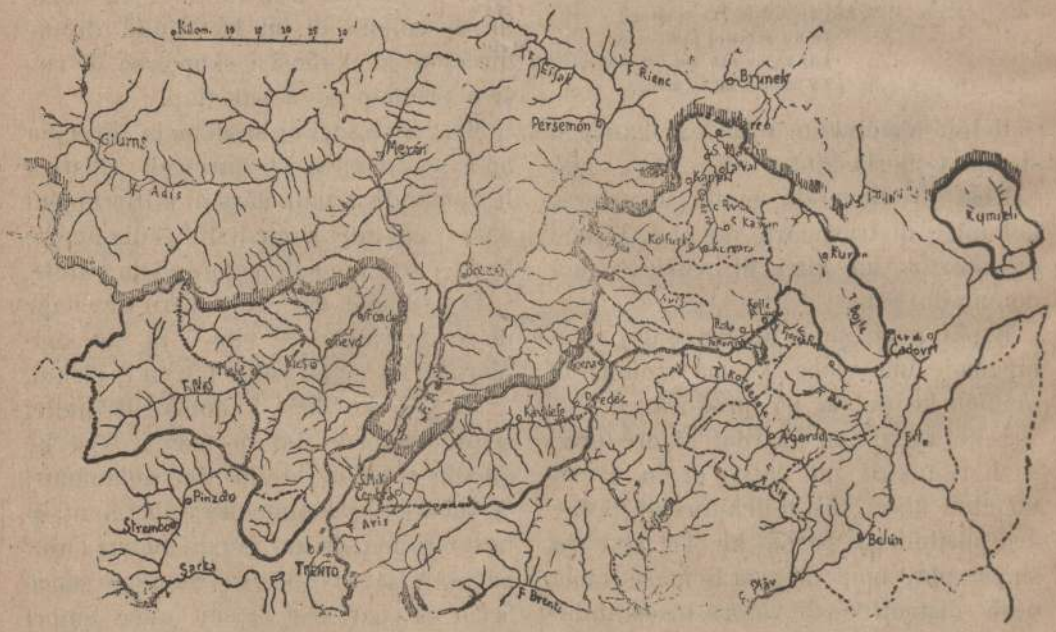

Teritori Ladin centrāl (da l'Askul)

A canke: Val di Non e dal Soreli. *A drete:* Val di Fase, di Fjeme e Dolomitis; Iʃolót dal Kumjeli.

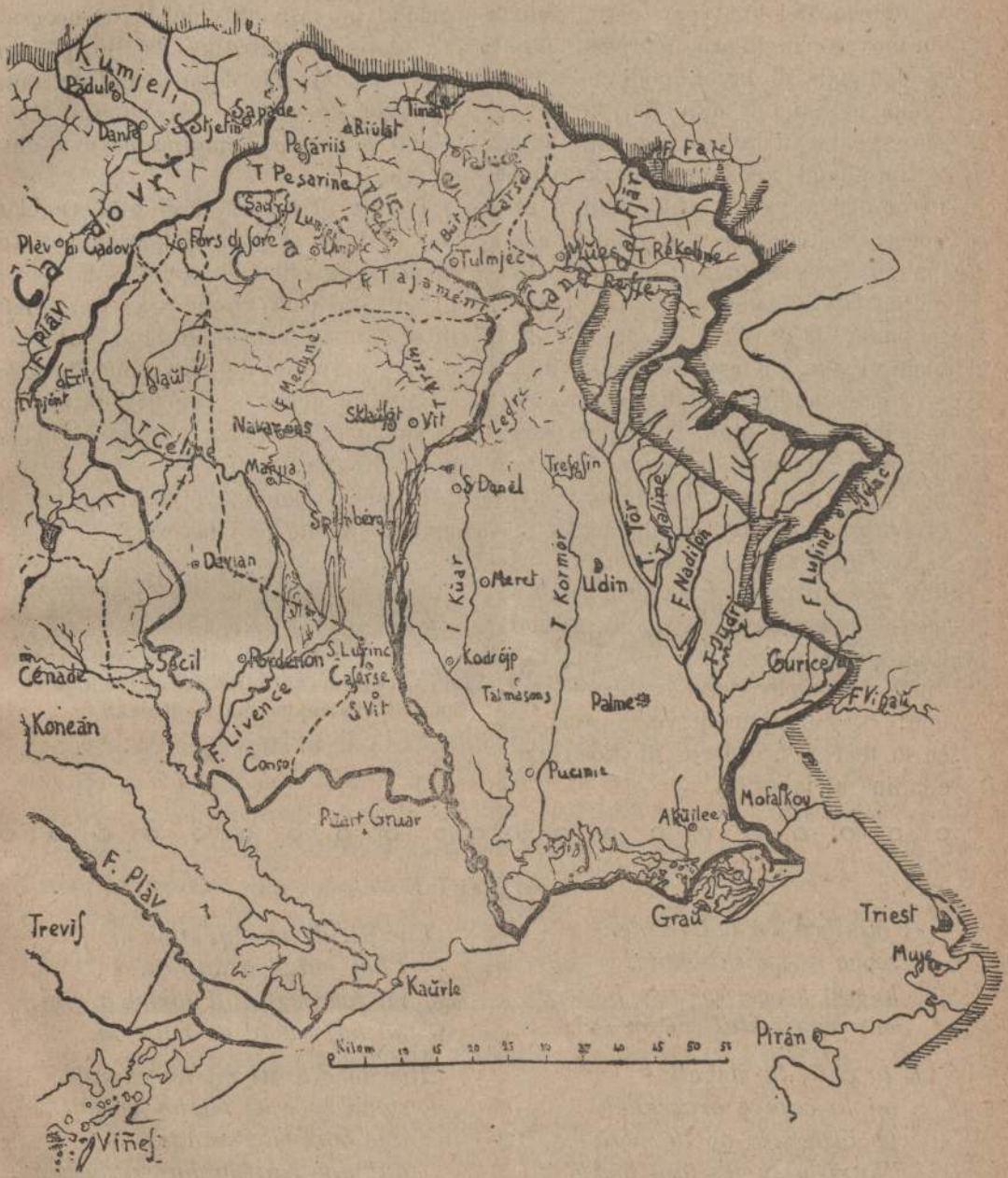

Ìfule Ladine Orientāl o Furlane e Kumjeli (da l'Askul)

Il trategò orizontāl l'indike teritori lingüistik ſlāf; kel vertikāl il teritori todésk.

Lis regóns a lengác ladín in dutis lis ĉartis e son ĉerĉenadis da une rie grüese kontinüe. Lis riis a trategò e separin lis varjetāc dialetàls.

Spjegacjóns t-aj prosims numars.

ĉatavin a jesi in oñi mud in un cjart ekŭilibrjo (del kŭal par cjart pluj di un inovatór invidjará il þrosim pasāt) la domanda di lavōr podève ben siñifiká pel singul individŭo ke no ĝi okoreve ke di lavorá par podè vivi.

Ma kŭand ke dopo une katástrofe ke ha distrút valòrs inestimábii la robe necesarje a la vite é trop poĉe, e domande inperjoſamentri di jesi reonzude ed aŭmentade, no baste pluj la domande di lavōr. Il lavōr dev viñi anĉe eſegŭít. E il lavōr in t-e dimenſjóns ke lu domandin li kondicjóns deſoladis del dopo ŭere no-l pô' bastá kome la some del lavōr dej singui lavoránc ma 'l dev anci mostra-si kome il lavōr organizād de komunitāt (de koletivitāt).

Ke Guvjārs ke san kostrinzi i citadíns a cedi bŭine part del lor avé, ke metin li mans su li abitacjòns privadis, ke domandin la vite dej citadíns a difeſe de pátrie (e ce fos dome a difeſe!), ke no vésin di ve, o pensi, anĉe la fŭarce necesarje di kostrinzi i citadíns al lavōr?

Ke si feſi adunĉe par kŭant ke l'é pusibil un preventīv del lavōr necesari: (datis di statístike za no pŭedin pluj manĉá): par dopo deduſi ce tant di lavōr ke ven su oñi citadin, e si óbligi po' dopo i citadins anĉe a efetŭa-lu.

L'oblig di lavorá devi viñí regolāt par lēc! No si pô pluj kontenta-si ke sinpri si feveli e si skrivi solamentri di ĉarestie e di bijújn e ke un mond di dijokupāc veñi mantiñūd dal stāt o vivi a spalis dej lavoránc honésĉ mentri ke nel stes tinp li patatis van di mal te tjare per manĉance di mans a tira-lis fūr.

Prime si mobilizave pe ŭere, ke si mobilizi kumó pa-l lavōr!

Triést.

Inz. A. ANDRIÀN

Kest artikul 'lé stat skrit za da kŭalki pjec e fūr de l' Italje. Kel ke l'ha skrit lu veve skrit da prime in todésk ſe no in raŭārd a un stāt kŭalunkŭe, ma in ĝenerāl.

* *

o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o

VILOTE.

Il mjo ben l'é lād in ŭere
sence vé-mi saludād;
kŭand ke o ĉapi sun la sere
m'insumii k'al sej tornād.

E lu ĉali, lu kokoli,
mi lu ĉapi a bracekŭél,
po lu busi e nô lu moli;
"kuriſin tu sēs tant bjel!"

"kuriſin no sta laña-ti
se in pasād ti haj fat pati,
jo kumò, par kontenta-ti,
ti diráj sinpri di sí."

Une di, ke no durmivi,
l'haj vidūd a kapitá:
mi ha parūd di torná a vivi,
no haj savūd ce muſe fa.

Tor da vite al mi ha ĉapade,
su la boĉe al mi ha busād;
une bore deventade,
dal mjo sun mi haj rikŭardād.

E la kroſ haj fate in prese
prokuránd di tiñi dūr.....
ma, no-l zove, une promese
no si pol tirá indaūr!.

A. DEPERIS

Paŭlín Patriarêe di Akŭilee al traspŭarte la so sede a Graŭ.

Da une inĉiĵjón di Francesco Maggiotto. O vjarzín un konkórs fra ju abonāc a la Riviste par une krítike stórike e artístike su l'inĉiĵjón stese e su l'avenimént ke ilustre. Il lavōr pluj ben fat, al veñarà publikāt e il non da l'aŭtōr al figurarà kostantementri, a titul di honōr, fra i kolaboratōrs de Riviste. Il konkorínt al pô skrivi anĉe par taljàn, però l'artikul no-l podarà viñí stanpāt ke in ladín o in esperanto. Ultin tjarmin dal konkórs il 31 di Luj.

EN FRIULLANDO KUN LA AŬSTRIA ARMEO.

Antaŭ ol mia patrolando Ĉekoslovakujo atingis la nunan feliĉan liberecon, mi devis, same kiel multaj miaj samnacianoj militservi en la aŭstria armeo, kaj post absolvo de oficira lernejo mi venis en la komenco de oktobro 1918 kiel subleŭtenanto en Friullandon. En Tolmezzo troviĝis tiutempe la kompletiga bataliono de mia regimento; kelke da tagoj mi pasigis ankaŭ en Udine kaj krom tio mi vizitis kelkajn vilaĝojn en la ĉirkaŭaĵo de tiuj du urboj.

Unu monaton post mia alveno ni ricevis sciigon pri la revolucio en Aŭstrio, kaj tial la bataliono rapide for-

marŝis en Jugoslavion. Nelongan tempon mi do travivis en la norditala regiono — sed tamen multaj neforgeseblaj impresoj de tiam restis en mia memoro. La pejzaĝo, en kiu kuŝas Tolmezzo, ravis min per sia pentrinda beleco. Mi mem estas montarano, kaj dum la promenoj, kiujn mi faris preskaŭ ĉiutage, ofte mi turnadis sopire mian rigardon al la altaj montoj, kiuj al mi memorigis mian malproksiman hejmon...

Kun la loka loĝantaro mi interrilatis multafoje.

Ĝi interesis min kaj mi sentis sinceran simpation al ĝi. Iomete mi sciis la lingvon italan, sed baldaŭ mi ekrimarkis, ke la lingvo de la kamparanoj montras multajn gravajn diferencojn, kiuj malfaciligas la reciprokan kompreniĝon.

En Udine mi serĉis mian amikon, esperantiston, kun kiu mi antaŭ la milito korespondis. Ĉar mi forgesis lian adreson, mi vizitis tri aŭ kvar katolikajn pastrojn kaj unu kuraciston, opiniante, ke ili povos doni al mi ian informon. Tiam mi uzis — la unuan fojon en mia vivo — la lingvon latinan kiel interkomprenilon, sed ĉe tio malhelpis min la cirkonstanco, ke oni en Italujo prononcas kelkajn latinajn konsonantojn iom alimaniere ol en mia patrujo. Domaĝe, ke mi ne trovis en Udine almenaŭ unu homon, kun kiu mi povus paroli, en la internacia lingvo Esperanto! Unu el la pastroj, kiujn mi vizitis, konsilis al mi, ke mi demandu pri mia amiko (kiu estis studento) en la gimnazio. «Iru laŭlonge de la tramvojo" li diris al mi latine (« sequere viam electricam"). La vicdirektoro de la gimnazio, tre afabla sinjoro, parolis kun mi germane, kaj li ŝajnis esti surprizita, kiam mi interalie klarigis al li per kelke da vortoj la politikan vidpunkton de la ĉeĥa nacio. Mi surhavis ja aŭstrian uniformon — kaj jen mi malkaŝis al li tiel « perfidajn " ideojn! — Pri la samideano, kiun mi serĉis, mi eksciis, ke li estis unu el la plej bonaj lernantoj de la gimnazio, sed ke li nun ne estas en Udine, ĉar li sukcesis antaŭ la invado de la Aŭstrianoj ĝustatempe forkuri pli suden. La vicdirektoro aŭskultis kun intereso mian rakontadon pri tio, kiel utila estis por mi Esperanto dum mia militservo, kaj poste ni amike adiaŭis unu la alian.

Ĉie, kien mi venis, mi vidis mizeron kaj tutkore mi bedaŭris la bonan popolon, kiu devis tiom suferi sen ia kulpo. En ĉiuj stratoj de Udine kaj de Tolmezzo oni povis rimarki postesignojn de perforto. La loĝantoj ne plendis, ili portis trankvile sian sorton, sed en ĉies okuloj vidiĝis malĝojo kaj doloro. Ofte mi estis kortuŝita, observante la homojn, kiuj silente, malgaje iradis preter mi. Ili sentis la malbenon de la milito, mi komprenis ilin.

Io min tamen kontentigis. Unu el la plej teruraj malbonoj, kiujn preskaŭ ĉie dissemis la milita furio, trafis la suprenomitajn regionojn proporcie malmulte : mi aludas la prostitucion. Ĉi tiu fakto estis por mi des pli okulfrapa, ĉar mi pasigis en la sama jaro kelke da monatoj ankaŭ en Rumanujo, kaj tie mi konstatis eksterordinare malfavoran staton de la publika moraleco. Nur nacio morale forta povas esperi feliĉan estontecon — kaj la friula popolo ĝuste tiun ĉi moralan forton posedas. Tio multe imponis al mi.

Mi ne estus sincera, se mi akcentus nur laŭdindajn ecojn kaj prisilentus

tion, kio al mi ne plaĉis dum mia restado en Friulio. Jes, unu riproĉindaĵon mi ankaŭ trovis : la bonkora, honesta loĝantaro kondutis al la fremdaj soldatoj, kiuj atakis ĝian landon, kelkafoje tro serveme kaj tro humile... Tion saman mi cetere pli frue rimarkis ankaŭ en Rumanujo.

(Daŭrigota) MILOŠ LUKÀŠ.

o o

UNA VOLTA E KUMÒ

(vilota).

Lis fantatis, kes di vila,
'vevin côkui aj pidûc,
sŭaletavin kun 'na gracja,
ke parevin añulûc.

Jarin 'legris, blanĉis, rosis,
kul sklopòn sul korpetin,
ĉantucavin lis vilotis,
'vevin arja e murbin.

Rit. — *O Furlanis, Furlanutis,*
jare kel il tinp beād:
si rideva si skercava,
si pensava a un bjel fantàt.

Ma kumò ke son viñudis
in citàt a jan mitūd
floks e nastros e skarputis,
ma i kolōrs a jan pjardūd.

Vàdin solis par lis stradis,
e son mutis kome il mūr,
pluj no ĉantin, pluj no ridin,
ma un dolōr ĝi sklopa il kūr.

Rit, — *Furlanutis benedetis,*
ce dal djàmbar veſ-o fat?
a lasà la vŭestra vila
par viñi kuli in citàt!

Rit. — *Tornet ĉaſa, o bjelis frutis,*
fra lis plantis, fra i flōrs,
laset sta lis nestris salis,
ke no pŭartin ke dolōrs.

Gurice, 21 Zenâr 1921. MARMUL

o o

Adojŭ all'Enĝadinà

Ma bella val, mi'Enĝadina
Adjoŭ ŝta bejn a bun'ans vajr,
Adjoŭ alegra ĝuventüna
Vus ĉars konpáñs da tant plaſájr,
Adjoŭ vus flums e klerſ aŭàls
Adjoŭs blaŭs lajs e verdas vals.
Mejs ĉar pajàjs, fin tant ŝplendura
zur munts e vals łun'e solájl
Fin tant tras ŝpelma l'En murmura
nos koŭr non ama ko a taj.
Be l'an pasá eŭ retüörnajva
pro taj aflíkt ed amalà,
pertuöt kŭalĉosa am manĉajva;
sofriva kŭa, pàtiva là;
tu m'hāŝt levà māl e dolúr,
Oh bela val o bun dotúr.

Davènt da mia Enĝadina
am majna hoc darĉó la sort.
Eŭ pił kumĝá dal vejł Bernina
kumĝá kridánt dal Pic Linárt:
Oh sajöt vūs duös protektuörs
da mia ĉaſ' e ĝenitüö'rs.

Adiaŭ al Enĝadino

Mia bela valo, mia Enĝadino
adiaŭ, konservu vin bone, ĝis revido,
adiaŭ gaja junularo
vi karaj kunuloj de tiom da plezuro,
adiaŭ vi riveroj kaj klaraj torentoj,
adiaŭ bluaj lagoj kaj verdaj valoj.
Mia kara lando, tiel longe brilos
sur montoj kaj valoj luno kaj suno,
tiel longe meze de l'arbaro rivero In murnia koro amos nur vin. [muros,
Nur la pasinta jaro mi revenis
ĉe vin ĉagreninta kaj malsana,
ĉie al mi mankis io
mi suferis tie ĉi kaj tie;
vi forprenis de mi malsanon kaj doloron
mia bela valo, mia bona kuracisto.
Malproksinen de mia Enĝadino
hodiaŭ denove min kondukas fatalo.
Mi petas forpermeson de la maljuna monto Berekkriante el la pinto Linart: [nina
Estu vi ambaŭ protektantoj
de miaj hejmo kaj gepatroj.

o o

I LADINS
DES ALPIS DOLOMÌTIKIS.

(Traducjón kul permés da l'autōr di un artikul di « Della Doledes » konparūt t-al suplemènt domenikāl de gazete dal Tirōl Meridjonāl dal titul « Unsere Heimat » N. 29 e 30 dal 1920).

Daūr lis altis murájs des Dolomitis, habitave fin za kūalki sekul indaūr, dal dut separāt dal rest dal mond il vecò popul daj Ladíns. Ma un pōk a la volte forin vjartis stradis di ĉār e feradis e l'iſolamént al ha cedūt il pūest a un atīv komercjo. Ĉolc vie dal lor iſolamént montañūl, i Ladíns e stan in mjec a la vite pulítike e a formín oĝét di diskusjóns animadis fra Todésks e Taljáns

La lingūistike e klame ju Ladíns retorománs e a konte in kesĉ 40.000 Griſóns, 40.000 Noneſ e Solandros (habitánc des vals trentinis di Non e Sorcli perkorudis dal flun Nōj); 20.000 Ladíns des Dolomitis e finalmentri pluj di 400.000 des Alpis Venecjanis (val-a-dî Kàrnikis e Juljis) e de planure furlane. Di kestis popolacjóns distakadis fra di lōr, nome i Griſóns (o Romanĉos, kome lōr si klamin) e ju Ladíns des Dolomitis e han une inportance pulítike, zaké kesĉ, a la specialitāt de lenge e konzonzin anĉe une kunŝjence pulítike. T-aj Nones e Solandros keste e jé distudade; parcé ke kunsídarin il lengác reditāt daj lōr vons kome un dialét talján e lu han anĉe laŝāt diventá tāl. L' istés al suĉēd in Friūl. Ju Ladíns de Dolomitis e son, par numar, l'agrupamént ladín pluj picul.

No kate kest ur toĉe une grande inportance stratéĝiko - nacjonāl zaké e formin la sĉarse popolacjòn di un estéſ teritori montañūl di konfin, e preciſamentri di un teritori di kunfin nacjonāl dal kūāl e kustodiŝin lis pūartis. Dopo 've soprafác i Ladíns des Dolomitis, il popul talján, ke l'ha une vore di humiñ e biſúñe di ſlarĝa-si, al viñarés jú sence ĉatá nisún ostakul t-e val de Pusterie e da l'Ijarko e a tajresin fūr del lor soĉe o pont di atako (interland, teritori interno) i todésks de val da l'Adiſ.

La distribucjón ĝeogràfike e statistike daj Ladíns des Dolomitis e jé keste:

Gardene kuj komúns di Urtiſéj S. Kristine eVolkenstein:	habitánc	3.873
Badie kun Badie, Kanpill Kolfúsk, Korvara, Mareo, S. Martin, La Val e Vengen		5.478
Kortine d'Anpéc		3.691
Livināl-lúng kun L. e Kolle S. Lucia		2.983
Faŝe kun Kampitello, Ĉanaĉei, Macin, Perra, Pocca, Soraga e Vik		4.167
	Insjeme	20.192.

Par vê une idee da densitāt de popolacjón al basti cità Kolfúsk ke l'ha 161 habitànc in un teritori di 23 kilómetros kūadrāc (par konfrónt ĉitín Bolzán kun 40 kilom. e 24. 362 habit. Gries kun 18.5 kil e 6.299 habit. Merán kun 17.5 klm. o 11. 507; Terlán kun 18.5 k. 1902 habit). La popolajón ladine e jé takade aj flanks des montañis dolomítikis kome un vēl un mont sutīl, e nome la so ativitāt kontinūne e la so gran diliĝence e pô ĝavá fūr da keste tjare magre kel ke l'é indispensabil par vivi. Biſuñe par mūd di eſenpli 've vjodūt in Anpéc cemūt ke la int e pūarte di ñūv a so pūest la tjare daj ĉamps lavade jú da lis plojs, e a rakúej dut kel ke si pô manĝa e a meti-lu vie par l'unvjār, par kapí il karatar pacjént, frugāl e ustinat di kesĉ montanārs.

In kest e konsíst la lōr fūarce e la lōr difeſe.

(Kontinūacjón t-al prosim numar.).

Rimis guricanis dal sekul decim-otáv.

L'undis di fevrār del 1737 la kontesine Marie Klare, fie dal kont Karlo Venĉeſláū di Burgstàl alore lutiñint e dopo ĉapitani de kontee di Gurice, e dave la so man di nuvice al kont Nando Lanthjeri in preſince dal kont Zūan d' Edling e di Zūan di Stubenberg, ke faſevin di testemonis.

La funcjón sakre kul luŝ sfarcōſ dal sjetcént, ke si pô facilmentri imaĝinà, si ſvolzeve t-al domo di Gurice pōs decenjos prime stāt piturāt a fresk dal rinomāt Quaglia.

Un guricán studjāt, il kont Siĝismondo Atems, pōk koñoŝūt kome rimatōr, al konponeve daj vjars di meti fra i konféc ke si dovevin distribūí dentri di artistikis bonboneris aj invitāc nel gustá di ñocis.

Gurice di une volte uſancis ladis jù!

T-al riléj kej vjars kopjāc in prese kūalki an indaūr t-al arkivi daj konc Atems, mi ven un ſgriſulón pe skene ke mi laŝe plen di malinkunie... e o pensi al famō, arkivi, vere minere di dokuménc precjōſ pe storje patrje, ĉimeljos elokūénc de taljanitāt guricane t-aj sékui pàsāc.

'E son vjars in talján e in furlán.

Il kont Atems (in Furlàn Àtimis) no-l disprecà kesĉ ultins, ta-l lenĝác dut brio e gracje, komún in kej tinps tant aj patriejos ke al popul.

Peĉāt ke divjárs e forin skancelāc sul manuskrit par man da l' aūtōr stes. Di sesante no soj rivāt ke a kopjànt ke kūarantenūv. Kulí si públikin nome i sjet dístikos in furlàn konservánd rigoroſamentri la grafie da l'oriĝināl.

Prof. RANIERI MARIO COSSAR

Eko la kopje fedēl:

Bilĝéc di méti-si t-aj cukars des ñocis del sjōr kont Ferdinando Lanthjeri ku la sjore kontese Klare di Burgstal nel 173. (kest titul vin traduſūd dal taljàn.)

Senza acuarzisi Amor ven via zujand,
E quand ch'un s' inacuarz, l'e za fat grand.

Bisugna trattá Amor cimut un chian
Che le infedel se nol patis, di fan.

Di chel torment, e di chel mal ch' io tas,
Tu sas sola il rimiedi, e tu lu ias.

La libertat dongia di vo ai piardut
Vo la ves chiolta, io uei busaus par dut.

Amor mai le content, in forma scaltra
Simpri cerchia, e ul ave qualchi chios'altra.

Se doi cusì biei curs ja Amor punzut
No si cognos chel sei un uarb, ni frut.

Se temes che Amor no us cressi massa
Piailu, Amanz, e schiaffoiailu in fassa,

ooo

GALARIE DAJ PERSONAĜOS DE LADINJE

opūr forésê ke han ilustrāt la nestre Patrje.

Si proponín un pōk a la volte di dâ i ritrác e un ĉeno su la vite e su lis óparis di duĝ kej ke han contribūīt a ilustrá sot kūalunkūe pont di viste la nestre Patrje.

Su la kuvjartine o preſentín il ritrât dal nestri prin poete, si pô di dal papà de Lenge Furlane, Pieri Zorút, naŝūd a Lonzàn t-al 1792, mūart a Udin di 73 ajñs. No manĉaràn okaſjòns di tratà di Luj in kest perjodik.

Anĉe per keste rúbrike, ke inaŭgurín kul riferi la karjere ŝjentífike e il titul des óparis di kel ke l'ha dedikāt dute la vite al studi rigorōſ de favele Ladine, o domandín la asidūe kolaboracjón daj letōrs.

o o

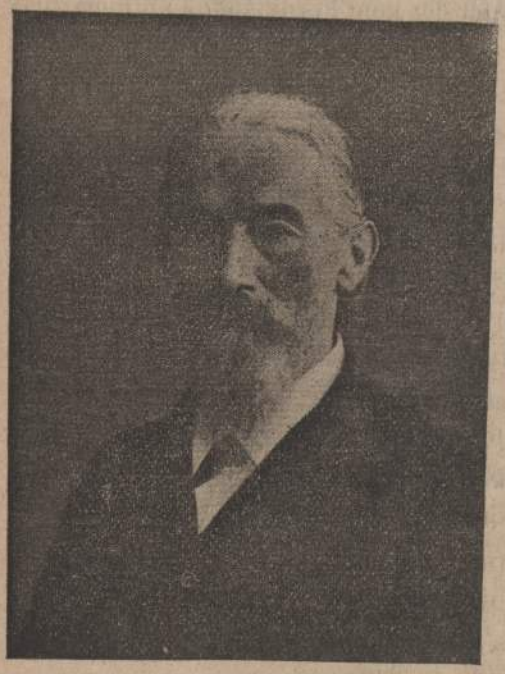

THEODORO GARTNER

THEODORO GARTNER.

Naŝūd a Viene il 4 novenbar 1843, dal 1863 al 1868 al studià matemàtike, fisike e kímike in ke universitāt e dal 1868 al 1885 al fo profesōr in divjarsis skūelis sekondarjis, da l'Aūstrje. Dal 1875, par kunbinacjón al ĉatá in - t-ún halbjàrg de Gardene il libri in todésk: *La Gardene, i Gardenēſ e il lōr fevelà*, Bolzán 1864,, (di Vian) an-d konprá un eſenplār par kurjoſitāt, e dopo vê-lu studiāt a Linz, al torná al tinp des vendemis dal 1876 in Gardene par koreſi e konpletá kel libri ku l'ajūt dal veĉo predi gardenēſ Rifesser. Sence 'vê maj frekūentāt lecjóns di filoloĝie romance al meté kusí adún une gramátike ŝjentífike dal dialét gardenēſ. In kest mūt al faſé il so ingrés t-al ĉanp de filoloĝie romance ke pluj tard l'ha inseñāt t-e universitāt di Ĉernovic (Czernowitz) (1885 - 1899) e po' di Inspruk (1899 - 1911). In avrīl di kest'ultin an al fo ĝubilāt.

Il prof. Gartner a l'é sence dubit il pluj profònd koñoŝitōr daj lengác ladíns e la nestre Riviste e je orgołjoſe di podé inserí il ritrát di un personaĝo kusí eminént e kusí benemerit de nestre stirpe. Se la Ladinje une dí e vará di formá une nacjón, il non di kuj ke l'ha mitūt la piere di ĉantón da l'edifiĉi al skuñará sej skulpīt t-al granīt, donĝe a kej daj altris filólogos ke han mitūc i altris ĉantons, il guricán Askul, ke ben s'intind, e po' Kristjàn Schneller (1831 - 1906) ke fin dal 1870 al dimostrà l'unitát lingūístike dal Friūl a la Val dal Reno.

(La kontinūacjón al prosim numar).

LÈTARE E VJARS DI UN ENĜADINĒS (di Sent).

Al ot stimâ kunnacjonâl de la « Patrja Ladina »: Româŭntĉ salŭd!

....nel kontrakambjár sejs ĝavŭ'ŝ, vöł ejr esprimer la sp'ranca ĉa as possa viplŭ' rafforcár il sentimájnt da solidarjetá ladina e ĉa, in specjál ejr in Friŭl, as ʃviluppa l'amúr alla lingŭa della Mamma kun amó plu intensitá.

Jüst da kŭajŝt punkt da vista pudés jüdár la publikacjún da sia konferenca a Firence ed eŭ sper ĉa ün ekʃemplár trametterà 'l ejr a maj.

Am es stat referí ĉa El il di davó la festa avét üna plü lunga kunferenca kun nos duos juvens filologs (Vieli e Bezzola), anci kŭalĉún s'aspettajva ün artikelét o nel Föł o in kŭalke otra gazetta: fin ŭossà peró aspettettan inván.

In kŭant a sejs ĝentil invít da far stampár kŭalke mia rima sarà melder, in oñi mod, da spettàr amó ün pa; peró - per nun far la figüra dellas « fantatis » ĉi as fan massa dejiderár e 's fan las precjuʃas, sĉi vöł traskriver ajlk rimas, jüst sko regórd della sajrada rumantĉa-furlana all' "Helvetia,, Renovànd distínts salŭ'ds e kordjáls ĝavŭ'sĉs

sejs devotissem
C. Po.

La redacjón e ha krodŭt di aplikâ a titul di sperimènt la grafie internacjonāl. Ke l'aŭtōr al perdoni l'atentāt kŭintri la ortografie tradicjonāl.

Alla stacjún da Sagrado

Dumenĝa granda kunfuʃiún
ejra a Sagrado alla stacjún:
in ansjas ejra Donna Tina,
dsĉajv'a sejs Toni k'el festina;[1])
ma kŭel, hom kalm straordinari,
mosajva [2]) sül tudájsĉ orari...
« No vjódis-tu ĉ'é skrit « Fahrplan?! »
(...intánt partít il tren furlán).

1) faʃí prest; 2) mostrave

Pro 'l monumájnt da Verdi a Triest.

(« *Va pensiero sull'ali dorate!* »)

Il monumájnt ĉi la placetta ornajva
's abbatta del marté als kŭolps furiús!
ma, sĉa 'l granit ejr ʃdrüér as pudajva
ʃdrüér, Verdi, nun poün tejs non gloriús;
Etérn vivrà 'l, in oŭvras immortalas
del ĉant sublim, « sün las doradas alas »

Triest, 26 Maj 1915

Per la Lia rumantĉa

« Rumántĉs volájns restár »!
kun forca ed ardimájnt
nos pled 'lajns konservár (olín)
kŭajst es nos güramájnt: —
Ladíns e Sursilvàns
sko frars ans dajn ils mans; (kome)
insembel 'lajns ĝürár:
Rumânts volâjns restâr!

o o o

PADRE NOSTRO.

Dialét Noneſ. val-a-dì de Val di Noſ (1)

O Soredio ke vardest zo dal cjel
aide-ne a portár le nosse kros,
fa ke la vaĝa ben kol ĉampeſél
e varda ke no vaĝa 'n dani 'l Nos;
teñi i 'ncendi lontán da ste ĉaſote
e gŭarenta tut la zent da malatie,
fa po' ke bondja 'l lat a le vaĉote
ke 'n dâ da arlevár le nosse krie!
Varda ke i sĝarzi i ridja sul florír,
ke bondja 'l gran e mez a le so spiĝe,
ke saŭtja fŭer patate en sul koîr,
e 'l temp no l ne decipja le fadiĝe!
Dâ-ne la pas ke fa bel el pan,
pu bon el vin, pu granda ĉaſa nossa,
dâ-ne la gracja ke maj no liteĝán
par butar-ne l'un ko l'aŭter t-e la fossa,
e si l'é vera ke ses zusto amó
par ke cros ke portán, ka kros sí grossa,
la kros ke peſa kome 'l zoŭ d'un bo;
fa ke komandién noj en ĉaſa nossa!

Pjeder Berto Láncile de la Pleŭ

(1) Kest dialét dal Trentin Ocidentāl, val di Non, al preſente ladinidāt manko markade e al si avicine al venet. Par nestri kont la poeſie e jé bjelísime, e merte di sej koñoŝude e su la medeme l'é ce meditá.

—

PREĜO AL ĈIOPOVA

Laŭvorta traduko de poeziaĵo en ladinveneta dialekto de valo Non (Trentlando).

Sinjoro Dio, oh vi, kiu elrigardas de el la ĉielo malsupren — helpu nin subporti niajn krucojn — provizu por ke nia kampeto alportu la fruktojn — kaj zorgu ke rivero Nos ne alportu ruinojn; — penu por ke la brulado ne atingu niajn dometojn — kaj savu ĉiujn personojn de malsanoj — plie zorgu ke la bovinoj donu multe da lakto — por ke ni povu nutri niajn idojn! — Zorgu ke la vinberbranĉoj ĝoje ekfloru — ke la tritiko estu sufiĉega en la spikoj, — ke en la momento de la rikolto eliĝu multaj terpomoj, — kaj ke la vetero ne igu vanaj niajn penadojn! — Donu al ni la pacon, kiu agrabligas la panon, — plibonigas la vinon kaj pligrandigas nian domon, — faru al ni la favoron, ke ni ne malpacu — por ĵeti nin reciproke en fosaĵon, — kaj se estas vere ke Vi estas ankoraŭ justa, — pro la kruco, kiun ni portas, por tiu tielgranda kruco, — kiu pezas kiel bova jugo, — provizu ke fine ni estu mastroj en nia patrujo!

Petro Alberto Lánzile el La Pieve
en Nonvalo, Trentlando

o o

LA VITA.

La primavere a spunte,
li roſis van in flōr
e in-t-ál zardin doj zovins
konténc a fan l'amōr.
Il Kŭar intánt al korje
a plank vjars il Luzinc,
rid il soreli in flame,
jan fremic dolc ju pins.
La primavere a pase,
li roſis jan sflurīd:
in-t-ál zardin un zovin
si mov a plank, ſmarīd.
Il Kŭar furjōſ al korje,
si bute in-t-ál Luzinc,
skundūd sta il soreli,
ſbatūc son duĝ i pins.
Kusì l'é la me vite,
si mov, je kor a vāl,
sfluriŝ in-t-a sperancis,
rináŝ kŭ-l' ideāl.
Ma inkŭintre ke 'o ĉamini,
s' inpón la realtāt,
e i sjuns a precipici
si sfantin 't-un sol flāt.
E l'ánime, me púare,
a pjard i soj bjei flōrs,
e 'l kŭarp a plank si movje
denánt a tanĝ dolōrs.

MARMUL

Gurice, aj 12 di avrīl 1920.

o o

REĈENSJÒNS.

Il pŭest veramentri tirán no nus permét di ſlunĝa-si. O señalin in prin lūk la *Gŭide Komerĉāl dal Friūl* di kuj — zaké no avinle ricevude ancimó — no vin podût vjodi, si pô dî altri ke i kartóns. Ma avonde par fa notá e rilevá ,ke mentri insensatamentri il Guvjār al ten anĉemó il Friūl spakāt in doj toks mediánt dal Judri, ne pluj ne manko dî kŭanke jere l'Aŭstrje, l'editōr — brao la-fé — al met insjeme kome ūl la nature, la lenge, la storje, e i kostúms, lis dōs provincis in un kŭarp unik e sot une sole denominacjón di *Friūl*. Aŭgurin-si ke no pasin troŝ ajñs prime ke la Gŭide dal Friūl e sej in furlán.

Skŭaſi dut in lenge patrje infūr ke kŭalki anuncjo a l'é il *Strolik Furlàn* pa-l 1921 dāt fūr da le Filolóĝike. Al kontén anĉe l'elenko des sagris, ke i promotōrs di keste riviste e han aŭspikāt fin dal 1915. Al konte une vore di poeſiis, ma se no-l ves altri ke ke intitulade *Pre Pieri Miſerje*, al varés vonde par figurá deñamentri t-e biblioteke di oñi famee furlane. Keste e kostitŭlŝ, par kuj ke al skrīv, un kŭadrút insuperabil. Al rikŭarde lontanamentri il bocét de kontese Perkude *Pre Pōk*, forsi il so kopolavōr, ke, se Dio ūl, preſentarin aj nestris letōrs in vjeste furlane.

O dirin riſiis pał kej ke han mans in paste t-e leterature, ma nus pār ke la forme dal metro di keste poeſie e sei la pluj adatade al furlán parcé ke laŝe pluj libertāt al poete e no lu strenz t-a lis tanájs di rimis mase inkroſadis. Dunĉe mjor poĉis rimis naturāls, ke tantis rimis sfūarcadis. Honōr dunĉe a la benemérite Filolóĝike, aj kolaboratōrs e al konpilatōr e ke faſin sinpri mjōr, pa-l ben de picule Patrje.

* *

SOCJETÀT FILOLÒĜIKE FURLANE.

Duĉ i vērs Furlàns si abonin a keste Socjetāt, (12 franks ad an al Teſorīr a Udin), ke si propón di studjà e mantiñi il lengàc e la leterature furlane, di rinfŭarcà fra di no il sintiménť de nestre ĉaſe e de nestre Patrje.

GAZETTA ROMONTSCHA, setimanāl, red. Condrau a Mustér (Dísentis), Ĉantón dej Grijóns, abonaménť anŭo 11 franks ſvicars.

FÖŁ D'ENĜADINA, bisetimanál, red. Rev. G. P. Guidon a Samedan, (Grijóns), abon. anŭo 17, sem. 9 trim. 5 franks ſvicars.

—

La Redacjón de Patrje Ladine e konpre kŭalunkŭe libri, opûskl o sfŭej, in kŭalsiséj lengàc neolatín. Par l'Arkivi Ladín si kŭistin publikacjóns in oñi lenge e diséns ke si riferiŝin a la Ladinje. Si acetin anĉe in pajamènť de Riviste e dal *Teſáŭr de lenge Furlane*, Boloñe, Gombruti 5.

—

PRESI DES INSERCJÒNS

Un frank par rie di kŭarp 10, opūr oñi 8 peraŭlis. Mínimo 40 peraŭlis.

* *

DAL KATÀLOGO DA L'EDITÒR A. PAOLET — S. VITO AL TAGL.

Grammatiche della lingua ausiliare internazionale Esperanto: Ghez 6 lire; Tellini 2,75; Giambene 1,60; Bianchini 0,60; L' E. in 4 lezioni, 10 copie L 1; Tutto l'E. in un foglio 12 copie L, 1; Vocabolario E. - Ital. del Meazzini 3.

Tip. de « L'Esperanto » - S. Vito al Tagl.
A. Paolet, resp.

5

Pronostich par l'an

1821

di Piero Zorut

Par Liberal Vendram

Cun Licenze dei Superiors

adatât par l'an 1921

Somari dal Strolig: » Rejóns di keste ristanpe. - Introducjón. - De l'an in ĝenerāl. - Il salàm di Sjōr Tomāj. - La palice. - Il naturaliste. - Invīt a Tunine. - Il mūd ci fâ-si sjōr. - La fortune dal mus. - A Vāt. - Ul jesi kontese. - I baĩs dl' Tonine. - Kome si vīf si mūr. - L'ha falade vokacjón. - I ojeladōrs di kūajs. - Il galanthóm. - La jdrondenade. - L'avīj a sjōr Dreute. - Il terno pa-l lot. - La paure dal frēt.

Prejì: 2 franks, da l'editōr T. Paŭlèt - S. Vīt sul Tajamènt